

Ijstijd en Vuursteenvormen. — Op blz. 357 van het opstel Vuursteenen gebruikt de schrijver het woord: afdraven waar hij natuurlijk bedoelt afzakten of nog beter afschoven; want het waren immers gletschers, geen drijvende ijsbergen. Misschien is het goed, het hier nog eens precies te zeggen, anders zou het aanleiding kunnen geven tot misverstand.

1. Het is onjuist te meenen, dat de zwerfsteenen, die onzen bodem bedekken, daarheen gebracht zijn door drijvende ijsmassa's. Zulks dacht men voor een 30-tal jaren. Thans is men er van overtuigd, dat onze bodem *niet* door water bedekt was tijdens den diluvialen ijstijd, en verder dat wij *niet* met drijvende ijsbergen, maar met een samenhangende landijsmassa te doen hadden, die zich op dezelfde wijze voortbewoog en zich op dezelfde wijze, bij het afsmelten terugtrok, als heden ten dage de gletschers op IJsland doen.

2. Dat de vuursteenen in het krijt te beschouwen zijn als verbrijzelde sponzen is het eerst beweerd door J. S. Bowerbank (1840) en vele geologen hebben zich bij deze bewering aangesloten, doch ten onrechte. Wel hebben de onderzoekingen van Murray en Irvine bewezen, dat de sponzen het allermeeft bijgedragen hebben tot de levering van het *materiaal* voor de vuursteenen, doch dit kiezelduur is in geleichtigen toestand afgescheiden uit een waterige oplossing, waarbij het zich dan vaak om vreemde bestanddeelen afzette.

Wanneer de verharding der geleichtige massa tot vuursteenknol plaats vond en hoe het komt, dat deze knollen in rijen liggen, is tot op heden niet afdoend verklaard, ondanks de meesterlijke onderzoekingen van Jukes Browns (1893) en Cayeux (1897)

Wageningen.

J. VAN BAREN.

Zonderlinge bladvorming. Bij het lezen van *D. L. N.* afl. 17 pag. 342 in het literatuur-overzicht van den Heer B. v. d. Veen, trof mij de mededeeling van *Schupp* over het aannemen van een anderen vorm van blad, door de nabijheid van een andere soort. Hier werden vermeld twee wijnstoksoorten. Ofschoon ik nu Francé en K. O. Hoffmann niet heb nageslagen en dus niet weet of er meer van die gevallen zijn, meen ik toch een dergelijk voorbeeld ontmoet te hebben. Het mag een jaar of vier geleden zijn, toen een mijner leerlingen, een eerste klas natuuronderzoeker, mij een takje bracht van een *kamperfoelie*. Bij ons in Ulvenhoutsche bosch en Liesbosch is de plant bij massa's te vinden; zelfs zoo dik en om zichzelf heenwindend dat ik een stuk, of liever bundel stammen heb ter dikte van 4 à 5 c.M., terwijl de geheele »liaan« een lengte van acht meter had. Maar de bijzonderheid van dat takje zat hierin dat het het zich slingerde door eikenhakhout en dat het, voor zoover het in dat hakhout stak, van blaadjes voorzien was, die verbaasd veel op eikenblaadjes geleken, terwijl de meer distale blaadjes den gewonen vorm van kamperfoelieblad hadden. Was nu de gewone gang van ontwikkeling dat de proximale blaadjes later volwassen bladschijven hadden dan de distale, dan zou men kunnen zeggen, ze waren nog niet vol, de bladschijven. Maar dat zal het wel niet zijn; en zoo naïef mogelijk van mimieery te spreken, daar denk ik niet aan. Weet een uwer lezers ook zich die gelijke gevallen te herinneren? Ik houd mij aanbevolen voor een mededeeling en als het kan een verklaring.

Breda.

Dr. J. E. COUVÉE.

O. a. van den heer Wiersma, onderwijzer te Amsterdam, ontving ik indertijd kamperfoelietakken die tusschen eikenhakhout groeiden en blad maakten, dat merkwaardig veel op eikenblad

